

Değini Notes

SANSÜR KARAR DEFTERLERİ PROJESİ VE BİR ÖRNEK: SOLUK GECENİN AŞK HİKAYELERİ

Semire Ruken Öztürk
Ali Karadoğan

Öz

Bu yazıda, Türkiye’de sansür uygulamalarının tarihini sansür karar defterleri üzerinden inceleyeceğimiz proje hakkında kısa bilgi vereceğiz. Aynı zamanda Alp Zeki Heper tarafından yönetilmiş Türk sinemasının gizemli filmlerinden biri olan *Suluk Gecenin Aşk Hikayeleri* (1966) filmi hakkında verilmiş sansür ve mahkeme kararlarını değerlendireceğiz.

Anahtar Sözcükler: Sansür, Alp Zeki Heper, *Suluk Gecenin Aşk Hikayeleri*.

TURKEY’S FILM-CENSORSHIP REGISTERS AND THE CASE OF SOLUK GECENİN AŞK HİKAYELERİ

Abstract

In this paper, we introduce our ongoing research project on the film-censorship registers in the archives of the Turkish Ministry of Culture and Tourism. Throughout this project, we will study a large number of these censorship registers, but we confine ourselves here to an examination of the censorship and court decisions regarding the movie *Suluk Gecenin Aşk Hikayeleri*.

Keywords: Censorship, Alp Zeki Heper, *Suluk Gecenin Aşk Hikayeleri*.

Geliş Tarihi | Received: 01.09.2020 • Kabul Tarihi | Accepted: 10.09.2020
30 Eylül 2020 Tarihinde Online Olarak Yayınlanmıştır.

S. Ruken Öztürk, Prof. Dr., Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7058-8132> • E-Posta: rozturk@ankara.edu.tr

Ali Karadoğan, Doç. Dr., Munzur Üniversitesi İletişim Fakültesi
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4721-8261> • E-Posta: alikaradogan@munzur.edu.tr

Teşekkür

"Sansür Karar Defterleri Projesi"ne emeği ve katkısı geçen herkese çok teŖekkür ederiz. Onlar olmasa bu projenin ilk aŖamasını bu kadar hızlı ve sorunsuz atlatamazdık. Destekleri, yardımları ve emekleri için tüm araŖtırma görevlisi arkadaşlara, doktora, yüksek lisans ve lisans öğrencilerimize teŖekkür ederiz: Cansu Yılmaz, Mehmet Ŗahin, Tuđçe Candemir, AyŖe Seda Aslan, UlaŖ Can Olgunsoy, Selin elik, Hasan Hüseyin KayıŖ, BaŖak Aral, Saadet ömlekiođlu, İclal Can Gürbüz, Abdürrahim Yalçın, Sezi Benan Sır, Gökay Gürbüz, Selin Dilekiođlu, Sinem KulabaŖ, Umut Acer, Yaren AyŖe Alulu, Merve Ayyıldız, Aslıhan Meriç, Monawar Magbel.

Sansür Karar Defterleri Projesi

Dünyanın hemen her ülkesinde rahatlıkla sanatın her türüne uygulanan sansürden söz edilebilir, sansürün en özel hallerinden biri için ise sinemada uygulanan sansüre bakılabilir. Bu sansür uygulamalarının tarihini yazmak, örnekler üzerinden hangi ideolojik bakış açılarıyla ortaya konduğunu göstermek ve bu uygulamaların nasıl bir dünya tasavvuru oluşturduğunu gözler önüne sermek elbette ki bu kararların ayrıntılı bir dökümünü ve tespitini de gerektirmektedir. Hemen hemen her ülkede farklılıklar taşımakla birlikte, ahlak, politika, cinsellik gibi konular bu uygulamaların merkezinde yer alan konular olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri'nden Çin'e, İran'dan Latin Amerika'ya kadar sansür farklı ülkelerde farklı boyutlarıyla gündeme gelmiştir. ABD'de 1927'de MPPDA (The Motion Picture Producers and Distributors of America) tarafından yayınlanan "The Don'ts and Be Carefuls" olarak bilinen liste sansür için oluşturulmuş kuralların en bilinenidir. Daha sonra endüstrinin kendisini düzenlemesini hedefleyen The Motion Picture Production Code (adını MPPDA başkanı Will Hays'den alarak "Hays Kod" olarak anılır) 1930'lu yıllardan başlayarak 1968'e kadar Hollywood'da sansürle ilgili kuralları belirlemiştir. Pek çok ülke özellikle sinemayı kontrol altına almak, sinema aracılığıyla üretilen "ideolojiye" istediği biçimi verebilmek, onu denetleyebilmek ve belirleyebilmek için bu konuda açık ya da örtük düzenlemeler yapmıştır. Bu düzenlemeler zaman içerisinde bazı ülkelerde erken tarihlerde değişime uğramış ve ilk zamanki katı hallerini kaybetmiş bazı ülkelerde ise uzun yıllar katı bir biçimde uygulanmıştır. Günümüzde filmler söz konusu olduğunda daha çok "işaretlenerek", yaş sınırı konularak izleyecek kitleyi belirlemek temel uygulama haline gelmiştir. Ancak yine de zaman zaman filmlerin gösterimleri çeşitli gerekçelerle (ticari, hukuki, kurumsal özel kurallar gibi) engellenebilmektedir. Bu engelleme gerekçeleri içerisinde her zaman olduğu gibi politik konular, cinsellikle ve şiddetle ilgili konular önemli yer işgal eder. Bu kısa değini yazısında Türkiye'de 1947 ile 1986 yılları arasında kapsayan Sansür Kurullarına ait "Karar Defterleri" üzerine yapılan bir çalışmadan söz edilecek ve bu çalışmadan çıkan bir örnek üzerinde durulacaktır.

Türkiye'de sansür üzerine yapılmış birçok çalışma bulmak mümkündür, ancak şimdiye kadar Sansür Kurulları'na ait defterlerin bütününe (elde bulunan) ait bir çalışma yapılmamıştır. İstanbul Emniyet Müdür-

lüğü tarafından İçişleri Bakanlığı'na 4.11.1947 tarihinde yazılan bir yazıdan (yazım biçimi aynen korunmuştur) "yurda hariçten ithal edilen veya yurd içinde yapılmış olan yerli filmlerin kontrolüne ait elde 932 senesinin 8. nci ayından itibaren tutulmuş" bir karar defterinin mevcut olduğunu öğreniyoruz. *Kaçakçılar* (Muhsin Ertuğrul, 1929) filminin sahiplerinin filmi yurtdışına çıkarmak için yaptıkları başvuruya (aynı zamanda Muhsin Ertuğrul'un 1932 tarihli *Bir Millet Uyanıyor* ve 1933 tarihli *Söz Bir Allah Bir* filmleriyle *Bosna Sevdalıları* adlı dublaj film için de başvuru yapılmıştır) yanıt olarak yazılan yazıda adı geçen filme "932 senesinin birinci ayında izin vesikası verilmiş olmasına binaen bu tarihten evvel kontrolleri yapılan filmlerin karara geçirilip geçirilmediği veya böyle bir karar defteri mevcut olup olmadığı bilinmemektedir" denmektedir. *Kaçakçılar* filmine ilişkin karar defterlerinde bir kaydın bulunmaması nedeniyle yurtdışına çıkarılmasında bir sorun olup olmadığı konusunda bilgi isteyen İstanbul Valiliği'ne, Emniyet Genel Müdürlüğü'nün 9A 9311-537 dosya 63685 no'lu yazıyla verdiği cevapta, "4/11/1947 gün ve Emniyet Müdürlüğü Basın ve Yayın mütehassıslığı 4753/44417 sayılı yazı karşılığı" olarak, "*Kaçakçılar* adlı filmin yurt dışına çıkarılmasında sakınca görülmediğinin beyoğlundan Halk Film kurumuna tebliğinin sağlanmasını rica ederim" denilerek filmin yurtdışına çıkarılmasına izin verildiği belirtilir. İzin de muhtemelen filmin dosyasında bulunan İstanbul Polis Müdürlüğü'nden alınmış ve "Polis Müdürü Rıza" ve "Sansör Kenan" tarafından hazırlanıp imzalanmış olan 166 numaralı "Sansör" kararının kaydı ile gerçekleşmiştir. Film, 23.1.1932 tarihinde sansürden geçerek "gösterilmesine izin verilmiştir" ibareli sansür belgesini almıştır.

Şu anda Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğü'ndeki arşivde ciltlenmiş olarak bulunan 96 adet "Sansür Karar Defteri" mevcuttur. Bu defterlerden cildinde "Karar Defteri 1976-1977-1978-1979-1980-1981" yazan defter az sayıda "Teknik ve Öğretici" filmin yer aldığı bir defterdir; "Film Gösterme İzin Belgesi Defteri 1977-1978-1979" yazılı defter ise, izin belgelerinin yer aldığı bir defterdir. Bunların dışında iki adet de müzik kayıtlarının tutulduğu, biri "Denetleme Kurulu Karar Defteri (Müzik) 1986-1987", diğeri ise "Alt Komisyon Karar Defteri (Müzik) 1987-1988" adıyla kayıtlı defterler vardır. Bu dört defterin dışında kalan 92 adet defter ise senaryo ve filmlere ait sansür kararlarının yazıldığı il komisyonlarına ve "Merkez Film Kontrol Komisyonu"yla "Denetleme" kurullarına ait defterlerdir. Eldeki defterlere bakıldığında 1947-1986 yılları arasında 25755 adet karar verildiği; bu kararlar içerisinde ise 1600'ün üzerinde yerli senaryo ve filmle 700'ün üzerinde yabancı film için doğru-

dan ret, 3500'e yakın yerli senaryo ve filmle 1000'in üzerinde yabancı film için ise şartlı kabul kararı verildiği görülecektir.

Daha önce Özkan Tikveş (1968) ve Alim Şerif Onaran'ın (1968) (Alim Şerif Onaran aynı zamanda İçişleri Bakanlığı adına Emniyet Genel Müdürlüğü temsilcisi olarak 9 Şube adına sansür kurullarında uzun yıllar yer almıştır) yaptığı çalışmalarda komisyon kararlarına ilişkin sayısal veriler derlenmiş olsa da gerekçelerin içeriklerinin bir dökümü yapılmamıştır. Bu döküm için fırsat ise, 2019 yılının son günlerinde Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğü'nden geldi. Genel Müdürlük 96 adet defterdeki sansür kararlarının içeriklerinin tasnif edilmesini ve sansüre gerekçe oluşturan ifadelerin dönemlere göre bir dökümünün yapılmasını istiyordu. Bu çerçevede Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi dekanlığı aracılığı ile Radyo, Televizyon ve Sinema bölümü, Sinema anabilim dalı öğretim üyelerinin bilgisine başvuru olan bir toplantı gerçekleşti, ardından kısa bir süre sonra ise 96 adet "Sansür Karar Defterleri" teslim alındı.¹ Ancak verilerin çokluğu (tahminen 20000 sayfa) iki kişinin yapabileceği bir işin çok üstünde bir büyüklükteydi. Bu nedenle de ağırlıklı olarak lisansüstü ve lisans öğrencilerimizle birlikte birkaç ay boyunca çalışıp (bu zaman dilimi Ocak 2020 ile Mart 2020 arasına denk geldi ve çalışmanın bu kısmını büyük bir oranda bitirdiğimizde pandeminin "karantina" süreci başladı) defterdeki "şartlı kabul" ve "ret" kararlarını bilgisayar ortamına bütün bilgileriyle aktardık. Pek çok farklı el yaptığı bir iş olarak bir ortaklığın sağlanması gerektiğinden her şeyi tekrar tekrar kontrol etmek gerekiyordu -ki hâlâ da gerekiyor. Proje, pandemi sürecinde birlikte çalışamamanın getirdiği sorunlarla birlikte çok zaman almaya başladı, Excel tablolarına bilgiler aktarılırken hepsinin yeniden yazılması gerektiğinden ve 1947 yılından bu yana çeşitli el yazılarından bazılarının okunması zor olduğundan zaman zaman yanlış biçimde okunarak aktarılabilir, zaman zaman da okunamayan yerler nedeniyle kararlar eksik kalıyordu. Yanlış okumalar, yanlış yorumlamalar elbette ki böyle bir çalışma için "öngördüğümüz" noktalardan biriydi. Ancak bu süreçte çalışan herkes tuhaf bir biçimde "okunamayan yazıları çözen dekteflere" dönüştü, bulmaca çözer gibi daha önceki harf ve kelimelerden

¹ Telif Hakları Genel Müdürü Dr. Ziya Taşkent'e ve Belgelendirme ve Arşiv Daire Başkanı Serhat Dalgıç'a, bu çalışmayı yapma konusundaki motivasyonları, heyecanları, bilimsel/akademik duyarlıkları ve çalışmanın her aşamasında bize yaptıkları yardım ve duydukları güven için çok teşekkür ederiz. Onların bu çabası olmasaydı muhtemelen bu defterler uzun yıllar daha arşivin karanlık bir köşesinde kalmaya mahkûm olacaktı.

hangilerinin birbirine benzediğini çözmeye çalışarak eksikleri giderir oldu. Zaman zaman ise teknolojinin olanaklarından yararlanıp hemen "google'layarak" filme ilişkin yeni bilgiler edininip şaşkınlığa uğradı. Çalışmanın son kısmında ise artık sadece iki araştırmacı olarak her şeyi tek elden geçirmeye başladık ve metni yazma sürecine giriştik. İlk aşamada 1947-59 yıllarına ait defterlerin gerekçe içeriklerinin dökümünü yaparak belirli başlıklar altında onları kategorize ettik, ancak önümüzde uzun bir yol var, tekrar tekrar kontrolünün yapılması ve tüm verilerin birleştirilmesi gerekiyor. 2021 yılının Nisan-Mayıs ayı gibi bitirmeyi umduğumuz tüm verilerin değerlendirildiği bütünlüklü ve hacimli bir çalışma için çalışmaya yeniden başlarken, bu karar defterlerinden çıkmış küçük bir örnek vereceğiz.

Suluk Gecenin Aşk Hikayeleri ve Sansür

Şunu da belirtmeliyiz ki defterler içerisindeki en "ilginç" karar olmamakla birlikte yine de Türk sinemasının gizemli filmlerinden biri olan *Suluk Gecenin Aşk Hikayeleri* filminin sansür süreciyle ilgili kısa bir bilgi vermek istedik. Alp Zeki Heper tarafından yazılmış olan filmin senaryosu Merkez Film Kontrol Komisyonu'nda (MFKK) 9.4.1966 tarihinde kontrol edilmiştir. "Filme çekilmek için" başvuran senaryonun adı ise "Soğuk Gecede Aşk Hikâyeleri" olarak yazılmıştır karar tutanağına. Filmin karar tutanağının numarası 95, dosya numarası ise 91122/3438'dir. Merkez Film Kontrol Komisyonu tarafından tetkik edildiği belirtilen senaryonun kararında, "22. sayfasında Müşfik'in karısına söylediği, 'Boynuzladın mı beni?' sözünün çıkarılması şartıyla adı geçen senaryonun filme çekilmesinde bir sakınca bulunmadığına oybirliğiyle karar verilmiştir" denir.

Alp Zeki Heper ve Beysun Heper'e ait Sinema-Film adına, 13 Mayıs 1966 tarihli "İçişleri Bakanlığı Merkez Film Kontrol Komisyonu Başkanlığına" yazılan dilekçede ise, çekimine daha önce 9.4.1966 tarihli, 95 karar ve 91122/3438 dosya no'lu belge ile "müsaade etmiş olduğunuz, senaryosu tarafımdan yazılmış olan 'Suluk Gecenin Aşk Hikayeleri' isimli filmin dağıtımına, yurt dışına çıkabilmesi ve yabancı film festivallerinde Türkiye'yi temsil edebilmesi için gerekli kontrolün yapılması ve tarihinin bana bildirilmesini en derin hörmet ve saygılarımla rica ederim" denmektedir. Dilekçe Alp Zeki Heper tarafından "Yüksek Sinema Okulu Mezunu" olarak imzalanmıştır. Alp Zeki Heper 27 Mayıs 1966 tarihinde ise yeniden bir dilekçe yazarak 14 Mayıs [dilekçe 13 Mayıs tarihlidir] tarihli müracaatına cevap alamadığı için müracaatını yenilediği ve bu nedenle de "göz önün-

de bulundurulmasını rica ettiğini" belirterek başvurusunu yineler. 11 Haziran 1966 tarihli bir başka dilekçeyi ise yine filminin "yurt dışına çıkabilme, film şenliklerine katılabilme ve yurt içinde vizyona girme müsaadesinin bir an önce görülerek verilmesini en derin saygı ve hürmetlerimle rica ederim" diyerek yazar ve dipnot olarak da "gerekli, foto, afiş, dialog listesi"nin ekte olduğunu belirtir. Dosyada bulunan ve Alp Zeki Heper'in el yazısıyla yazdığı 12 Eylül 1966 tarihli, İçişleri Bakanlığı'na yazılmış başka bir dilekçeye ise, "Yüksek Sinemacılık Okulu mezunu" ifadesiyle başlayan Heper, "Sansür kurulu tarafından yasaklanan 'Soluk Gecenin Aşk Hikayeleri' isimli filmimde umumi ahlak, adap ve aile kutsiyetine aykırı görülen kısımları tadil etmiş [tadil etmiş] ifadesinin altı çizilmiş] ve kurulunuza sunmuş bulunuyorum. Bu konuda iyi niyetimin [iyi niyetimin] ifadesinin altı çizilmiş] anlaşılmasını ve filmin yurt dışına çıkış ve halka gösterilme izninin verilmesini en derin saygılarımla rica ederim" der.

9 Nisan 1966 tarihinde senaryo için alınan izinle film çekilmiş ve 15 Haziran 1966 tarihinde "Soluk Gecenin Aşk Hikayeleri" ismiyle "Halka gösterilmek ve yurt dışına çıkarılmak için" sansür kuruluna başvurmuştur. 35 mm. ve 3000 metre olduğu belirtilen filmi çeken kurum olarak da Sinema-Film adlı şirket görünmektedir. İçişleri Bakanlığı'ndan Alim Şerif Onaran'ın başkan olarak yer aldığı kurul, 15 Haziran 1966 tarihinde Filmciler Derneği'nin sinema salonunda filmi görmek için toplanmıştır. Sonrasında Merkez Film Kontrol Komisyonunca 85 no'lu kararla filme ilişkin şu karar verilmiştir: "Senaryonun filme alınışı bakımından, bütünü itibarıyla umumi ahlak ve adaba, aile müessesesinin kutsiyetine aykırı olduğu görüldüğünden, *Filmlerin ve Film Senaryolarının Kontrolüne Dair Nizamname'nin 7. maddesinin 6. fıkrası* gereğince adı geçen filmin halka gösterilmesinin ve yurt dışına çıkarılmasının sakıncalı olduğuna oybirliğiyle karar verilmiştir."²

13 Eylül 1966 tarihinde ise, Alp Zeki Heper avukatları Burhan Apaydın ve Orhan Apaydın aracılığıyla Danıştay Başkanlığı'na filme ait işlemin iptal edilmesi, bilirkişi atanması için başvuruda bulunup, 15 Haziran 1966 tarihli karara itiraz eder. İtiraz belgelerinde Alp Zeki Heper'in Fransa'da Sinemacılık Yüksek Öğrenim Enstitüsü'nde sinemacılık eğitimi alan tek isim olduğu, "ticari amacı bir yana bırakarak, Türk Sineması'nın san'at yönünden gelişmesini gaye" edindiği, "yurt çapında ve Milletler arası san'at çevrelerinde takdir uyandıran san'at filmleri çevirmeğe" başladığı

² Nizamname'nin 7. Maddesinin 6. Fıkrası, "Umumî terbiyeye ve ahlâka ve millî duygularımıza mugayir bulunan" konuları kapsamaktadır.

belirtilir. Daha önce yaptığı *Şafak* adlı filmin IDHEC'de³ ve diğer yerlerde aldığı ödüllerden bahsedilir. Dilekçede *Suluk Gecenin Aşk Hikayeleri*'nin "tamamen bir sanat eseri olarak" çevrildiği, filmin senaryosunun Nizamname hükümleri gereğince MFKK tarafından tasdik edildiği, filmin de onaylanan bu senaryoya uygun olarak çekildiği, buna rağmen 15.6.1966 tarih ve 85 no'lu kararla halka gösterilmesinin ve yurtdışına çıkarılmasının sakıncalı bulunduğu belirtilir. İtiraz dilekçesine göre yapılan bu işlemin mevzuata aykırı yönleri bulunmaktadır. Dilekçede bu aykırılıklar üç madde olarak sayılmıştır. Öncelikle MFKK'nun daha önce onayladığı senaryoyu filme alınışında "bir değişiklik olduğunu zikretmeden mücerret sebeplerle uygun görmediğini" ileri sürdüğü ve komisyonun filmi ancak "senaryoya uygun olup olmaması bakımından" denetleyebileceği belirtilir. İkinci olarak, filmin komisyonun gerekçesinin aksine "ahlaka aykırı olmayıp, san'at ve ilmin daima konu yaptığı beşerî hadiselerle ilgili" olduğu belirtilir. Üçüncü olarak da Anayasa'nın 21. Maddesi uyarınca ihlal olduğunu belirtmişlerdir. Dilekçede son olarak "bilirkişi tahkikatı ve tehiri icra" talebi belirtilmiştir.

Danıştay 12. Dairesi 1966/2179 Esas Numarasıyla "15.6.1966 tarihli kararın iptali ve yürütmenin durdurulması talebiyle İçişleri Bakanlığı aleyhine açılan davada mezkûr filmin üye Aydın Tuncay niyabetinde bilirkişiye incelettirilmesine 29.9.1966 günü oybirliğiyle" karar verir. 12.11.1966 tarihinde ise Danıştay'ın kararına istinaden Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü Müşaviri Vedat Tanır re'sen bilirkişi olarak atanır. Vedat Tanır, 10.12.1966 tarihinde Danıştay 12. Dairesi Başkanlığı'na yazdığı tezkeresinde (E.1966/2179) 8.12.1966 Perşembe günü saat 14'te Fransız Kültür Merkezinde taraflar ve Naip Hakim huzurunda "gösterilen film hakkında kanaatlerimi arz ederim" diyerek, "Cinsel sorunların sinematoğrafik yoldan ele almaya çalışıldığı anlaşılan filmde, gösterilmesi sakıncalı müstehcen bir cihet" görmediğini belirtmiştir; ancak Danıştay 12. Dairesi, "meselenin mahiyetine ve davanın tasvir şekline göre yürütmenin durdurulması hakkındaki talebin reddine ve tebligatın ikmaline 13.2.1967 tarihinde oybirliğiyle" karar vermiştir.

Senaryo için sansür kuruluna "Soğuk Gecede Aşk Hikayeleri" ismiyle başvuran film, daha sonra sansür kuruluna "Suluk Gecenin Aşk Hikayeleri" ismiyle başvurmuştur. Kararda (1966/153) filmin sahibinin

³ L'Institut des hautes études cinématographiques (IDHEC), 2. Dünya Savaşı sırasında kurulmuş ünlü Fransız sinema okuludur, 1980'lerde La Fémis adını almıştır.

verdiği dilekçede “mahzurlu görülen hususların tamamının çıkarılarak filmin yeniden düzenlendiğinden bahisle tekrar görülmesini” talep ettiği belirtilmiş ve bunun üzerine filmin 21.9.1966 günü saat 14’te Filmciler Derneği’nin sinema salonunda komisyonca ikinci kez görüldüğü ifade edilmiştir. 153 No’lu karar metninde film için şunlar yazılmıştır:

“Bu defa görülen ve 50 dakika süren film de baştan sona kadar müstehcen mahiyette görüldüğünden, *Filimlerin ve Film Senaryolarının Kontrolüne Dair Nizamname*’nin 7. maddesinin 6. fıkrası hükmüne göre adı geçen filmin halka gösterilmesinin ve yurt dışına çıkarılmasının sakıncalı olduğuna (Komisyon başkanının ‘Filmde yapılan tadilatı yerinde gördüm. Cinsel sorunları sinematografik yoldan ele almaya çalışıldığı anlaşılan ve 50 dakika kadar süren filmde müstehcen bir cihet göremedim. Ancak 16 yaşından aşağı çocukların filmi yanlış yorumlayabileceği endişesiyle gerekirse Bakanlıkça 28. maddeye göre işlem yapılabilmesi, film hakkında Nizamnamenin 27. maddesi hükmünün dışında bir işlem yapılamayacağı kanaatindeyim’ şeklindeki beyanına karşılık) ekseriyetle karar verilmiştir. 29.9.1966.”

Kurulda, Merkez Film Kontrol Komisyonu Başkanı olarak İçişleri Bakanlığı’ndan Dr. Alim Şerif Onaran yer almıştır.

Kararlar hakkında 9. Şube Müdürü Feriha Sanerk, 9.2.1967 gün ve Hukuk İş. Md. 284 sayılı yazısına istinaden yazdığı raporda, filmin komisyonca ikinci kez izlenmesine rağmen hiçbir değişiklik yapılmadığı müşahede edildiğinden aynı sebeplerle yine reddedildiğini belirtmiş ve “Mezkûr filmin senaryosu hernekadar tetkik edilip filme çekilmesine müsaade edilmiş ise de; a) Senaryodan hareketlerin müstehcen olup olmayacağına anlaşılamayacağı tabiidir. b) Merkez Film Kontrol Komisyonu senaryo film kontrollerini, elde mevcut olan Nizamname hükümlerine istinaden yaptığından üyelerin değişmesi halinde kişisel telakkilere göre kararların değişmesi bahis mevzusu olamaz. c) Filmde; olaylar, bir rüyanın kuruluşuna göre, kurulu şuur altına itilen isteklerin yapısına göre işlenmiş olup, kişiler arasında aile bağının belirtecek bir ima bile olmadığı ileri sürülmekte ise de; aynı çatı altında evlilik bağı olsun veya olmasın, müşterek bir hayat süren çiftin yine aynı çatı altında ve birbirlerinin gözü önünde başkaları ile sevişmeleri, umumi âdâba aykırı bir durum taşımaktadır” diyerek Merkez Film Kontrol Komisyonu’nun vermiş olduğu kararların yerinde olduğunu yazmıştır. 2 Mart 1967 tarihinde Müsteşar Muavini Yusuf Danışman tarafından Danıştay Başkanlığına yazılan yazıda ise, Feriha Sanerk’in yazdığı bu üç maddeye dayanılarak, “davacı

hakkında uygulanan işlemde kanuna aykırı herhangi bir husus bulunmadığından davanın reddi gerektiği" bildirilmiştir. Feriha Sanerk Genel Müdürlük Makamına aynı yazıyı 27 Mart 1968 tarihinde de yazmıştır.

Danıştay 12. Dairesi 28 Mart 1967 tarihli 1966/2179 Esas ve 1967/481 No'lu kararda şöyle der:

"[A]dı geçen filmin halka gösterilmesinde ve yurt dışına çıkarılmasının yasaklanmasında *Filimlerin ve Film Senaryolarının Kontrolüne Dair Nizamname*'nin 7. maddesinin 6. fıkrası hükmüne aykırılık görülmediğinden davanın reddine, filmin davacıya iadesine, bilirkişi Vedat Tanır tarafından kabul edilmemesi sebebiyle 500 lira bilirkişi ücretinin davalıya iadesine" oybirliğiyle karar verilmiştir. Danıştay kararında Kanun Sözcüsü Selahattin Falay, "Umumi ahlak ve adaba aile müessesesinin kutsiyetine aykırı olduğundan bahisle Merkez Film Kontrol Komisyonunca halka gösterilmesinin ve yurt dışına çıkarılmasının sakıncalı olduğuna karar verilen (*Suluk Gecenin Aşk Hikayeleri*) adlı filmin gerek dairece yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucunda ve gerekse bizzat tarafımızdan seyredilmesi neticesinde son senelerde sinemalarımızda gösterilmekte olan yerli ve yabancı bir çok filmere göre umumi ahlak ve adaba ve aile müessesesinin kutsiyetine aykırı bir hali olmadığı anlaşıldığından, davanın kabulü ile dava konusu kararın iptali gerekeceği düşünülmektedir".

Raportör Birsen Çırakman ise, "*Filimlerin ve Film Senaryolarının Kontrolüne Dair Nizamname*'nin 7 inci maddesinin 6 ıncı fıkrası kapsamına girdiği görülen filmin yasaklanmasında Nizamnameye aykırılık bulunmadığından davanın reddi düşünülmüştür" diye rapor vermiştir. "Türk Milleti Adına" hüküm veren Danıştay 12. Dairesi kararında dava konusu filmin, "bütünü itibari ile umumi ahlak ve adaba aile müessesesinin kutsiyetine aykırı olduğu gerekçesiyle yasaklandığı anlaşılmaktadır" demiştir. Karara göre "sahnede görülen eserler; değişik yaş ve seviyede kimseye hitap etmesi itibariyle, bunlarda, hassasiyetle hukuka ve genel ahlak kuralları çerçevesi içinde ahlaka uyarlık aranması tabiidir." Karara şöyle devam edilmiştir: "Tezi olmayan ve aksiyonlarında ahenk görülmeyen bahse konu filmde; insan hayatı, adeta şuur ve şuur altı ile sadece cinsi arzular üzerinde kurulmak istenmekte; gizli kalması gerekli arzu ve hareketler parklarda, umuma açık yerlerde, hatta trafiğin en yoğun olduğu cadde ortalarında cereyan ederken görülmekte; marazi tiplerin sahneye aktarılan ıstıraplı ruh hali ar ve haya hislerini rencide etmektedir. Konunun iddia gibi, rüyada geçmiş ve birtakım kompleksleri ifadeye çalışmış olması,

filmin tüm halinde seyredenler üzerinde bıraktığı izlerle ahlak ve adaba aykırı olduğunu kabule mani değildir”.

Alp Zeki Heper, avukatları Burhan Apaydın ve Orhan Apaydın aracılığıyla Danıştay 12. Dairesinin 1966/2179 Esas, 1967/481 Karar Sayılı ve 28.3.1967 günlü kararının düzeltilmesini istemiştir. Danıştay Kanunu'nun 98. Maddesinin A, B ve C fıkraları muvacehesinde kararın düzeltilmesini gerektiren sebepler olarak şunlar sayılmıştır.

“1. 10.12.1966 tarihli bilirkişi raporu ‘...filmde, gösterilmesi sakıncalı bir cihet görülmediği’ hususunu ortaya koymuştur. Kanun sözcüsü de aynı görüşü ileri sürmüştür. Filmin heyet halinde görülmesinin hasıl ettiği kanaat ise, davanın reddine sebep gösterilmiştir. Bu durumda, heyet bilirkişi tetkikatına lüzum görmüş olmakla ihtisas sahibi sıfatile bilirkişinin verdiği rapor, davanın reddine değil kabulüne gerekçe olarak gösterilmek icabederdi. Heyetin, bu raporu muvafık bulmaması halinde, üç kişilik bir bilirkişi heyeti marifetile işin yeniden tetkikine karar vermesi usul bakımından icabederdi.

2. Filmin konusu insan psikolojisi yönünden cinsi sorunların araştırılmasıdır. Ve böylece bir sanat eseri meydana getirilmiştir. (Kadınlar I ih derse) adlı piyesi de çeşitli yorumlara maruz kalmış ve neticede (müstehcen) olmadığı Kazai kararlarla anlaşılmıştır. Bu klasik Yunan eseri yanında dava konusu filmin hiç bir suretle tartışılmaması dahi icabeder. Eser, Freud’un işlediği nevroz sembollerini ifade ediyor. Eserin, meşhur Yunan trajedisi Kral Ödip kompleksi ile ilişkileri vardır. Aynı zamanda, kişilerin mutluluk anlayışları sevmek (aşk) açısından ele alınmıştır. Aile mefhumunu sarsıcı veya zedeleyici bir nitelik taşımaktadır. Kararın 2nci sahifesinin üçüncü bendinde, filmdeki tiplerin (marazi tipler) olduğu ve bunların ruh hallerinin sahneye aktarıldığı kabul edilmiştir. Böyle olunca, eserin toplumun yaşayışına ve ahlak anlayışına aykırı genel bir kaide getirmek gibi bir gayesi olmadığı sonucuna varılmak icabeder ki, ilamda gerekçe ile sonuç arasında bir tenakuz meydana gelmektedir.

3. Senaryo, Merkez Film Kontrol Komisyonunca tasdik edilmiştir. Film, bu tasdik gayesinin dışına çıkmadan çevrilmiştir. Senaryo ile film arasında bu yönden aleyhe bir farklılık müşahade edilmediği halde, bilahare yasaklama kararı verilmesinin haksız bir işlem telakki edilmesi hakkındaki dava dilekçesinin 2nci sahifesi (II) nolu bendinde

yer alan itirazlarımız ise ilamda karşılanmamıştır. Yukarıda arz edilen sebepler tahtında Daire Kararının düzeltilmesine ve binetice dava dilekçesinde dermeyan olunan sebepler tahtında kararın iptaline karar verilmesi saygı ile talep ve rica olunur. 14.2.1968. Düzeltme talebinde bulunan Alp Zeki Heper Vekilleri Av. Burhan Apaydın-Av. Orhan Apaydın."

Bu itiraz dilekçesinden sonra Danıştay 12. Dairesi 968/313 Esas, 968/955 Karar Numarasıyla yeni bir karar vermiştir. Düzeltme isteğinin reddedildiği bu kararda, Raportör Birsen Çırakman "karar düzeltme dilekçesinde ileri sürülen hususlar, 521 sayılı Danıştay Kanununun 98. Maddesinde yazılı sebeplerin hiçbirine uymadığından, talebin reddi gerektiği düşünülmektedir"; Kanun Sözcüsü Selahattin Falay ise, "davacının ileri sürdüğü tashih sebepleri varit bulunduğundan, talebin kabulü ile Daire kararının kaldırılması ve esas dava dosyasındaki düşüncemiz veçhile dava konusu kararın iptali gerekeceği düşünülmektedir" demiştir. Türk Milleti adına hüküm veren Danıştay 12. Dairesi ise, "Danıştay Dava Daireleri ile Dava Daireleri Kurulu tarafından verilmiş olan kararlar hakkında kararın düzeltilmesi dileğinin kabulü ancak 521 sayılı Danıştay Kanununun 98. Maddesinde yazılı sebeplerden birinin bulunması ile mümkün olup, dilekçe sahibinin ileri sürdüğü sebeplerin ise bunlardan hiçbirisine uymamasına binaen yerinde olmayan dileğin reddine" 25 Nisan 1968'de oybirliğiyle karar vermiştir.

Alp Zeki Heper'in *Suluk Gecenin Aşk Hikayeleri* filmi, sinema tarihinde izlenmeden mitleşmiş bir filmidir. Ankara Uluslararası Film Festivali 2012 yılında filmi programına almış ancak gösterim için varislerinden izin alınamamış ve film gösterilememiştir. Film halen Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi bünyesinde izleyiciyle buluşacağı günü beklemektedir.

Kaynakça

Onaran, A. Ş. (1968). *Sinematografik Hürriyet*. Ankara: İçişleri Bakanlığı Tetkik Kurulu Yayını.

Tikveş, Ö. (1968). *Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Sinema Filmlerinin Sansürü*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayını.

K A R A R

Senaryonun adı : SOĞUK GECEDE AŞK HİKAYELERİ
Senaryoyu yazanın adı : Alp Zeki Hepar
Filme çekecek kurumun adı : .....
Kontrol sebebi : Filme çekilmek için
Kontrol tarihi : 9/4/1966
Karar No. : 95
Dosya No. : 91122/3438

1AM

Alp Zeki Hepar tarafından yazılıp filme alınmak istenilen (SOĞUK GECEDE AŞK HİKAYELERİ) adlı senaryo Merkez Film Kontrol Komisyonunca tetkik edilmiştir.

Sayfa 22 de Müşfik'in karısına söylediği: "Boynuzladın mı beni?" sözünün çıkarılması şartıyla adı geçen senaryonun filme çekilmesinde bir sakınca bulunmadığına oybirliğiyle karar verilmiştir. 9/4/1966

Merkez Film Kont.Kom.Bşk. İçişleri Bakanlığından Selim Aybar	Uye Emniyet Genel Müd.den 9.Şube Müdürü Feriha Sanerk	Uye Genelkurmay Başk.dan Kur.Ülb. Ahmet Arıkan
--	--	---

Uye Turizm ve Tanıtma Bakanlığından Metin İzbul	Uye Millî Eğitim Bakanlığından Yayın Şube Müdürü Hüseyin Rahmi Kılıç
---	---

Aslına Aynıdır

09 ŞUBAT 1966

K A R A R

106

Filmin adı : SÖLÜK GEÇENİN AŞK HİKAYELERİ
Filmi çeken kurumun adı: Sinema-Film Kurumu
Kontrol sebebi : Halka gösterilmek ve yurt dışına çıkarılmak için
Kontrol tarihi : 21/9/1966
Karar No. : 153
Filmin uzunluğu : 3000 M.
Filmin genişliği : 35 mm.
Dosya No. : 91122/3438

Evvelce, 15/6/1966 tarihinde Merkez Film Kontrol Komisyonunca görüldüğü:

(Senaryonun filme alınışı bakımından, bütünü itibarıyla, umumî ahlak ve âdâba, aile müessesesinin kutsiyetine aykırı olduğu görüldüğünden, Filmlerin ve Film Senaryolarının Kontrolüne Dair Nizamnamenin 7.maddesinin 6.fıkrası gereğince adı geçen filmin halka gösterilmesinin ve yurt dışına çıkarılmasının sakıncalı olduğuna...) şeklinde ve (85) sayı ile karar verilen Sinema-Film Kurumuna ait (SÖLÜK GEÇENİN AŞK HİKAYELERİ) adlı film hakkında bu kere sahibinin verdiği dilekçede; mahzurlu görülen hususların tamamının çıkarılarak filmin yeniden düzenlendiğinden bahisle tekrar görülmemesinin talebedilmesi üzerine adı geçen film 21/9/1966 günü saat 14 te Filmciler Berneginin Sinema Salonunda komisyonumuzca ikinci defa görülmüştür.

Bu defa görülen ve 50 dakika süren film de baştan sona kadar müstehcen mahiyette görüldüğünden, Filmlerin ve Film Senaryolarının Kontrolüne dair Nizamnamenin 7.maddesinin 6.fıkrası hükmüne göre adı geçen filmin halka gösterilmesinin ve yurt dışına çıkarılmasının sakıncalı olduğuna (Komisyon başkanının "Filme yapılan taddilatı yerinde gördüm. Cinsel sorunların sinematografik yoldan ele almaya çalışıldığı anlaşılan ve 50 dakika kadar süren filmde müstehcen bir cihet göremedim. Ancak 16 yaşından aşağı çocukların filmi yanlış yorumlayabileceği endişesiyle gerekirse Bakanlıkça 28.maddeye göre işlem yapılabilceği, film hakkında Nizamnamenin 27.maddesi hükmünün dışında bir işlem yapılamayacağı kanaatindeyim" şeklindeki beyanına karşılık) ekseriyetle karar verilmiştir.
29/9/1966

Uye
Merkez Film Kont.Kom.Bşk. Emniyet Genel Müd.den
İçişleri Bakanligından 9.Şube Müdürü
Dr.Iur.İlim Şerif Onaran Feriha Sanerik Alb.
Genelkurmay Başk.dan
Cemalettin Çağlar

Uye
Turizm ve Tanıtma Bakanligından Bölge Müdürü Ekrem İrge
Uye
Milli Eğitim Bakanligından
Tayın Şube Müdürü
Müseyin Rahmi Kılıç

K A R A R

Filmin adı : SOLUK GEÇENİN AŞK HİKAYELERİ
Filmi geçen kurumun adı : Sinema-Film
Kontrol sebebi : Halka gösterilmek ve yurt dışına çıkarılmak için
Kontrol tarihi : 15/6/1966
Karar No. : 85
Filmin uzunluğu : 3000 M.
Filmin genişliği : 35 mm.
Dosya No. : 91122/3438

Sinema Film Şirketine ait (SOLUK GEÇENİN AŞK HİKAYELERİ) adlı film 15/6/1966 günü saat 16 da Filmciler Derneğinin Sinema Salonunda Merkez Film Kontrol Komisyonunca görülmüştür.

Senaryonun filme alınışı bakımından, bütünü itibariyle umumî ahlâk ve âdâba, aile müessesesinin kutsiyetine aykırı olduğu görüldüğünden, filmlerin ve Film Senaryolarının Kontrolüne Dair Nizamnamenin 7.maddesinin 6.fıkrası gereğince adı geçen filmin halka gösterilmesinin ve yurt dışına çıkarılmasının sakıncalı olduğuna oybirliğiyle karar verilmiştir. 15/6/1966

Merkez Film Kont.Kombşk.
İçişleri Bakanlıgından
Dr.İur.Alim Şerif Onaran

Üye
Emniyet Genel Mhd.den
9.Şube Müdürü
Feriha Sanerk

Üye
Genelkurmay Başk.dan
Yb.
Ali Kaya

Üye
Turizm ve Tanıtma Bakanlıgından
Belge Müdürü
Ekrem İrge

Üye
Millî Eğitim Bakanlıgından
Yayın Şube Müdürü
Hüseyin Rahmi Kılıç

Asiyanın Ayıdır
15/6/1966

09 ŞUBAT 1966

22

oturmuş bakmaktadır.Sonra asil bir gülüşle güler.Müşfik donjuan bir davranışla yerinden kalkar.Bu sırada bir vals çalmaktadır.Kadını valse kaldırır.Hayranlıkla kadını seyreder vals yaparken.Kadın hayranlıkla Müşfik'e bakmaktadır.Danstan sonra balkonlu bir pencerenin önüne birlikte gidip manzarayı seyrederler.
(Kamera yukardan geniş hareketlerle dans eden çifti izlemiştir.)

Salon

38.Kadın utanarak odasına gider.Tülinve Müşfik yalnız kalırlar.

Tülin-Ne düşünüyorsun ?

Müşfik-Yok bir şey.

Tülin-Benim seni sevmediğimdir muhakkak.

Müşfik-Sevmiyormusun yoksa ?

Tülin-Bilmiyorum ?

Müşfik-Başka birisini mi seviyorsun yoksa ?

Tülin-Yok öyle bir şey .

Müşfik-Doğru söyle boynuzladın mı beni ?

Tülin-Yok diyorum ...

Müşfik kızmıştır kadına ...Müşfik'in hoşuna gitmesi için Ayfer gibi poz verir. Müşfik daha beter kızar.Döver Tülin'i. Tülin bir duvarın dibine sığınır.Sonra salonda Müşfik düşüncelere dalar.

Suluk Gecenin Aşk Hikayeleri filminin sansür kurulu tarafından değişiklik yapılması istenen 22. sayfası.

İstanbul İstanbul: 23/1/932
Polis Müdürlüğü
Sansör Numarası: 166

166

Filmin İsmi : Kaçakçılar
Fabrikası : Türk
Sahibi : İpekçi kardeşler

Yukarda ismi yazılı filmin gösterilmesine izin verilmiştir.

SANSÖR
Kenan

Polis Müdürü
Rıza
ŞUBA: 1989

ASLİ BELGİNİN KOPYASINDIR

Kaçakçılar filminin, Sansör Kenan ve Polis Müdürü Rıza tarafından imzalanmış sansür belgesi. Eldeki en eski sansür kararlarından biridir.

Karar sureti D7

Karar No: 263
Filmin Türkçe adı: Bir millet uyanıyor
" Asıl adı: yerli film
Kimin eserinden alındığı: Nizamettin Nafiz
eserin cinsi: Dram
Filmin yapıldığı yer ve tarihi: İstanbul 1932
Hangi müessesenin imâl ettiği: İpek film
Filmde konuşulan lisan: Türkçe
Filmin uzunluğu: 2800 Metre
Filmin enliliği: 35 m/m.
Türkiyeye hangi müessese veya şahıs tarafından getirildiği: yerli film
Emniyet müdürlüğünden verilen izin vesikasının tarih ve No: 2/12/32 tarih ve 263 No:

2/12/932 Tarihinde Melek sinemasında görülmüş ve iraesinde mahzur olmadığına karar verilmiştir; Bütün mektep talebesile 1593 madde: 6 - 12 yaşındaki çocuklar görebilir:

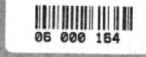
Komisyon Baş.K. İç.İş.Bk.N. Sıkı Yö.K.N. Millî Eğ.N.Başın.Y.N. Em.Müd
Emin Rahmi ----- okunamadı Sami

ASLININ AYNI DİR

8/9/947

[Handwritten signature]

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
SANSÜR MÜDÜRLÜĞÜ
11.6.1932

F10

KARAR SURUETİ

Karar No: 404
Filmin Türkçe adı: Düşün gecesi orta oyunu;
Filmin asıl adı: düşün gecesi Orta oyunu
kimin eserinden alındığı: -----
Eserin cinsi: komedi
filmin yapıldığı yer ve tarih: İstanbul 1933
hangi müessesenin imâl ettiği: İpekçiler
filmde konuşulan lisan: Türkçe
filmin uzunluğu: 2000 Metre
filmin enliliği: 35 m/m.
Türkiyeye hangi müessese veya şahıs tarafından getirildiği: yerli film
Sanayiet Müdürlüğünden verilen izin vesikesinin tarih ve numarası : 7/3/933 gün ve 404 No ile

7/3/933 tarihinde melek sinemasında görülmüş ve iradesinde mehzur olmadığına karar verilmiştir.

Komis.Rs. İçiş.Bk.N. Saka-Yö.K.N. Millî ŞE.N. Mat.N. San.Müd.N.
Rehmi Sami O.Acun okunamadı Zühtü

ASLİ İLİM AYNIDIR

1933 YILI
CEKİM YILINDA

- 2 SUBAT 1933

F10

KARAR SURU Ti

Karar No: 404
Filmin Türkçe adı: Düğün gecesi orta oyunu:
Filmin asıl adı: düğün gecesi Orta oyunu
kimi eserinden alındığı: -----
Eserin cinsi: komedi
filmin yapıldığı yer ve tarih: İstanbul 1933
hangi müessesenin imâl ettiği: İpekçiler
filme konuşulan lisan: Türkçe
filmin uzunluğu: 2000 Metre
filmin enliliği: 35 m/m.
Türkiyeye hangi müessese veya şahıs tarafından getirildiği: yerli film
Emniyet Müdürlüğünden verilen izin vesikasının tarih ve numarası : 7/3/933 gün ve 404 No ile

7/3/933 tarihinde melek sinemasında görülmüş ve incesinde mahzur olmadığına karar verilmiştir.

Komis.Rs. İçiş.Bk.N. Saka-Yö.K.N. Millî ŞE.N. Mat.N. Em.Müd.N.
Rehmi Sami O.Acun okunamadı Zühtü

ASLINDA AYNI DİR

EMİN YILMAZ
CEKİM YILMAZ

Karar sureti

Db

Karar No:	17
Filmin Türkçe adı	Söz bir Allah bir
" Asıl adı	" " yerli film
Kimin eserinden alındığı	Ertuğrul Muhsin
eserin cinsi	--
Filmin yapıldığı yer ve tarihi	İstanbul 1933
Hangi müessesenin imâl ettiği	İpek film
Filmde konuşulan lisan	Türkçe
Filmin uzunluğu	2875 Metre
Filmin enliliği	35 m/m.
Türkiye'ye hangi müessese veya şahıs tarafından getirildiği:	yerli film
Baniyet müdürlüğünden verilen izin vesikasının tarih ve No:	26/9/933 tarih ve 17 No:

26/9/933 tarihinde Melek sinemasında görülmüş ve halka iraesinde mahzur olmadığına karar verilmiştir.

Komisyon Bşk.K. İç.İş.Bk.N. Sıkı Yö.K.N. Millî Şe.N.Basın.Y.N. Şm.MüD
Şmin Rahmi --- Okunamadı Zühtü

ASLININ AYNIDIR

5/9/947

